

службовців // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права: Зб. нак. пр. – Хмельницький: ХІРУП. – 2004. – № 4(12). – С. 182-189.

5. Козлов М. М. Великая Отечественная война 1941 - 1945. / под ред. М. М. Козлова :энциклопедия.— М : Советская энциклопедия, 1985. — 242с.

6. Конституція України. — К. : Ви-во інституту законодавства Верховної Ради України. — 2001. — 43с.

7. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2006. — 1184 с

8. Кримінально — виконавчий кодекс України в редакції від 12.12.2012 [Електронний ресурс] — режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>

9. Про загальний військовий обов'язок і військову службу. : Закон України в редакції від 05.12.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>

10. Про затвердження Інструкції про порядок відбування покарання засуджених військовослужбовців у виді тримання в дисциплінарному батальйоні : Наказ Міністра оборони України від 29.11.2004 року №567 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1572-04>

11. Про положення про дисциплінарний батальйон у Збройних Силах України : Указ Президента України від 05.04.1994 року №139/94]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/139/94>

12. Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні: постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 грудня 1996 року № 15 із змінами від 26 грудня 2003 року // Вісник Верховного Суду України. — 2004. — № 2(42). — С. 11-13.

13. Про внесення змін і доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України від 28 грудня 1996 р. № 15 “Про практику направлення військовослужбовців, які вчинили злочини, в дисциплінарний батальйон” від 26.12.2003 № 17 - Режим доступу : <http://ukraine.uapravo.net/data/base34/ukr34012.htm>

УДК 343.211.3+343.211.4

Циліорик І.І., спеціаліст кафедри кримінального права і процесу ННІ права і психології НУ «Львівська політехніка»

Захисник та його кримінально-правовий статус

У статті розглянуто проблеми надання кваліфікованої юридичної допомоги, яка викликана широким визнанням порівняно простого вихідного положення: реалізація прав і свобод людини і громадянина. Серед процесуальних гарантій прав особи гарантії права підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого на захист займають особливе місце. Пояснюється це тим, що саме суб'єктивні права і інтереси підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого порушуються в ході процесу особливо відчутно.

Ключові слова: захисник, адвокат, підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, кримінальне провадження.

В статье рассмотрены проблемы оказания квалифицированной юридической помощи, вызванная широким признанием сравнительно простого исходного положения: реализация прав и свобод человека и гражданина. Среди процессуальных гарантий прав личности гарантии права подозреваемого, обвиняемого и потерпевшего на защиту занимают особое место. Объясняется это тем, что именно субъективные права и интересы подозреваемого, обвиняемого и потерпевшего нарушаются в ходе процесса особенно остро.

Ключевые слова: защитник, адвокат, подозреваемый, обвиняемый, осужденный, оправданный, уголовное производство.

The article considers the problem of providing qualified legal assistance caused by the widespread recognition of relatively simple starting position: the rights and freedoms of man and citizen. Among the procedural safeguards of individual rights guarantees rights of the suspect, the accused and the victim to protect a special

place. The reason is that it is subjective rights and interests of the suspect, the accused and the victim violated during the process especially noticeable.

Keywords: lawyer, attorney, suspect, accused, convicted, acquitted, the criminal proceedings.

Актуальність даної теми, полягає у тому, що порушення гарантій, які надані Конституцією України найбільш істотно впливає на права і охоронювані законом інтереси осіб, які попадають в сферу кримінально-процесуальної діяльності і, на-самперед підозрюваного, обвинуваченого.

Захист прав і свобод людини та громадянина в сфері кримінально-процесуальної діяльності, є предметом наукових пошуків багатьох вчених: Ю.П. Аленіна, В.І. Галагана, О.І. Галагана, В.С. Зеленецького та ін. Проте, беручи до уваги важливість досліджуваної проблеми, вона ще залишається дуже актуальною.

Метою статті є значення законності в системі процесуальних гарантій прав і свобод учасників кримінального судочинства.

Постановка проблеми. Конституція України закріплює основні права людини і громадянина, до числа яких входять право на одержання кваліфікованої юридичної допомоги, право обвинувачуваного у вчиненні злочину на допомогу захисника [1]. Увага законодавця до того, щоб громадянам надавалася кваліфікована юридична допомога, викликана насамперед широким визнанням порівняно простого вихідного положення: реалізація прав і свободи людини і громадянина можлива повною мірою, коли вони відстоюються зі знанням справи, кваліфіковано. Таку реалізацію може здійснювати далеко не всякий. Для неї потрібно не тільки уміння читати законодавство, але й уміння розуміти його, а також навички по швидкому відшукуванню того акта, що потрібний для вирішення питання, яке виникло, досвід ведення справ у правоохоронних органах і багато чого іншого. Іншими словами, щоб забезпечити ефективну допомогу, потрібний фахівець.

Кримінальний процесуальний кодекс України 13.04.2012 р.[2] закріплює у ст. 21 забезпечення права на захист як одну із загальних засад кримінального провадження, відповідно до якої підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом. Зеленькова І.О. наголошує на тому, що зазначені зміни в Кримінально-процесуальному кодексі України мають позитивний характер, оскільки розширюється коло суб'єктів, які мають право користуватися правом на захист. Між тим, як вона стверджує, право на захист гарантується лише підозрюваному, обвинувачуваному, підсудному, а КПК України не встановлює права користуватися таким захистом заявника та перекладача [3, с. 22]. Позитивна зміна відбулась і у ст. 44 Кримінально - процесуального кодексу, оскільки тепер з неї виключено поняття « інші фахівці у галузі права», так як досі не було роз'яснено хто такі інші фахівці і галузі права. Отже, постає необхідність у з'ясуванні правового статусу захисника у кримінальному провадженні.

Захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). У новоприйнятому Законі України «Про

адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. наводиться визначення поняття «адвокат». Відповідно до цього Законом адвокатом є фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом[4]. Водночас захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю (ч. 2 ст. 45 КПК України). Ч.2 ст. 45 Кримінально - процесуального кодексу України є новелою, оскільки захисником, відповідно до вищенаведених положень, є адвокат, відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України.

Запроваджені новим КПК України зміни стосуються порядку вступу захисника у кримінальне провадження. Новий КПК України передбачає явочний порядок вступу захисника у кримінальне провадження, тобто захисник користується процесуальними правами з моменту подання (пред'явлення) слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду відповідних документів. Такими документами відповідно до статті 50 Кримінально - процесуального кодексу України є: документ, що посвідчує особу захисника (наприклад, паспорт громадянина України), свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю та ордер або договір із захисником, або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Слідчий, прокурор, слідчий суддя або суд виносять окремий документ про залучення захисника лише у випадках, коли участь захисника є обов'язковою (такі випадки передбачені ст. 52 КПК України), а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника самостійно; підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може залучити його самостійно; слідчий, прокурор, слідчий суддя або суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його.

Позитивним нововведенням Кримінально-процесуального кодексу України є безперешкодний доступ адвоката до свого підзахисного. Тепер захисник має право брати участь у допиті та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту мати з підзахисним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості [2, ч. 5 с. 46]. Отже, у адвоката зникає необхідність отримувати дозвіл на побачення у слідчого або судді, що фактично означає незалежність захисника з моменту вступу в кримінальне провадження.

Також виділяються і негативні нововведення. Безперечно новий Кримінально-процесуальний кодекс України усунув багато проблем та протиріч, розширив права захисника у забезпеченні права на захист учасників кримінального процесу, але все таки деякі проблеми в цій сфері залишаються не врегульованими.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. // zakon.rada.gov.ua/go/1001-05з
3. Зеленькова І.О. Допуск захисника у справі // Юридична газета. – 2011. – № 24 (14 червня). – С. 22-23.
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. // zakon.rada.gov.ua/go/5076-17з